

Jaarverslag 2011

Stichting Doornik Natuurakkers

www.doorniknatuurakkers.nl

Jaarverslag 2011 van Stichting Doornik Natuurakkers
Tekst : Louis Dolmans
Foto's: Harvey van Diek, Wim Wilmers, Louis Dolmans, e.a.

Inhoud

1.	Inleiding	4
2.	Het gebied	6
3.	De akkers	8
4.	Randen.....	11
5.	Heggen.....	13
6.	Vogels	15
7.	Beleving	17
8.	Kennis	19
9.	Financiën	21
10.	Samenwerking	23

1. Inleiding

Dit is het tweede jaarverslag van de Stichting Doornik Natuurakkers. De stichting is op 21 januari 2010 in het leven geroepen door Corrie en Louis Dolmans. Door middel van natuurlijk graanbeheer wil de stichting bereiken dat de akkervogels terugkeren. Deze vogels, waarvan de geelgors en de veldleeuwerik de meest karakteristieke representanten zijn, gingen vanaf ongeveer 1970 als gevolg van de moderne landbouw met 70 tot 90 % achteruit. Aan deze achteruitgang moet wat ons betreft een eind komen.

Dankzij het bestuur van de Parkorganisatie Lingezen, Staatsbosbeheer en de Dienst Landelijk gebied konden we het afgelopen jaar verder werken aan realisatie van ons in 2007 gelanceerde droomidee. Dat gebeurde in intensieve, maar vooral prettige samenwerking. Het idee is eenvoudig: geef ons de grond in erfpacht en wij maken er samen een prachtig stuk park van. Een afgesproken proefperiode van twee jaar was eind 2011 achter de rug. Het overleg over het vervolg is gaande. Over de uitkomsten hopen wij u te berichten in ons derde jaarverslag.

De essentie van onze aanpak is: particulier natuurbeheer gericht op kleinschalige akkerbouw, in samenwerking met agrariërs, verwante non-profit instellingen, kennisinstituten en overheden.

Het beoogde beheer levert nestgelegenheid, schuilgelegenheid en jaarrond voedsel op voor akkervogels. Naarmate er meer aan deze condities is voldaan komen de akkervogels in meer soorten en grotere aantallen terug. Dit jaar begroetten wij de kwartel.

Ons referentiekader is het agrarisch landschap uit tijden dat landbouw en natuur nog dicht bij elkaar lagen. De leeuwerik was toen nog een van onze meest talrijke zangvogels. Nu kent bijna niemand nog deze hemelbestormer.

In 2011 oogstten wij onze eerste oude graanrassen, witte en rode emmer en troshaver. Dit voltrok zich met ouderwetse zichten en pikhaken. Het was een feest.

Een andere mijlpaal was dat we de weg naar biologische certificering succesvol aflegden. Volgend jaar mogen wij het EKO keurmerk voeren, dat staat voor een Skal certificaat, alsmede het Demeter keurmerk, dat staat voor biologisch-dynamische teelt. De basis voor het leveren van biologisch brood, een van onze nevendoelen, is daarmee gelegd.

Wim Gerrits met zicht

Schoven

Onze belangrijkste doelen zijn onveranderd gebleven:

- het terugbrengen, onderhouden en behouden van een fraai en natuurlijk agrarisch landschap , dat levensvatbaar is in de 21ste eeuw;
- natuurbeheer dat samengaat met biologisch-dynamische graanteelt. Verantwoorde graanteelt, die bijdraagt aan het betaalbaar maken van het natuurbeheer;
- langjarige 'eeuwigdurende' uitvoering van dit beheer, waarbij wordt samengewerkt met de Parkorganisatie, bewoners en agrariërs uit de omgeving;
- het actief stimuleren van natuurbeleving in de vorm van natuureducatie voor kinderen, lezingen en excursies.

Onze contacten, zowel in de wereld van het natuurlijk beheer als in de wereld van het verantwoord voedsel hebben wij verder verbreed. Hierna leest u onze belangrijkste ervaringen van het afgelopen jaar. Omwille van de overzichtelijkheid houden wij de volgorde aan van ons verslag over 2010.

2. Het gebied

Ons natuurbeheergebied omvat vijf akkers, die gelegen zijn op een totale oppervlakte van ca. 15 hectare. Langs de akkers zijn randen aangelegd waarin diverse kruidenmengsels zijn gezaaid. De randen bieden nest - en schuilgelegenheid voor vogels en vormen een voorraadkamer voor wintervoedsel. In het voorjaar zijn de randen belangrijk in verband met de insecten die er huizen. Een patrijs bijvoorbeeld is erg afhankelijk van grote insecten.

De randen beslaan ongeveer 4 hectare. Langs alle akkers zijn hagen aangeplant, in totaal tweeënhalf duizend meter. Deze bestaan uit meidoorns, maar ook uit andere struiksoorten. Eveneens is er in het verleden een rij knotwilgen aangeplant. Het meeste van dit plantwerk is uitgevoerd ver voor het nu gestarte natuurbeheer. Al vanaf 2003 zijn de jaarlijkse Boomplantdagen benut om schoolkinderen hart voor de natuur bij te brengen door hen de struiken te laten planten. Deze lijn willen wij consequent vasthouden. Veel kinderen weten jaren later nog welke struiken zij hebben gepoot.

Dwars door de natuurakkers heen loopt een wandelpad. Deze route heet het 'Ommetje DoornikdePas'. Het ommetje voorziet in een grote behoefte. Bij elk weertype wordt er gebruik van gemaakt. De route is bedacht en gerealiseerd in het kader van een door Park Lingezegen uitgeschreven prijsvraag voor duurzaamheid.

Leeuwerik- terrein: op de voorgrond Aalter troshaver, links grote tarweakker.

foto Wim Wilmers

De leeuwerik houdt van openheid en voelt zich niet zo prettig bij hoge beplanting. Daar houden we rekening mee. Op de foto ziet u onze inrichting voor de leeuwerik, aan de noordkant van ons gebied.

De geelgors wil graag wat hogere struwelen en bomen. Hij komt hopelijk aan zijn trekken in de zuidhoek, waar behalve hogere heggen ook fraaie knotbomen staan. Wij hebben beide vogels nog niet als zomergast mogen noteren, maar we doen er alles aan om hun bedje te spreiden. De biologisch-dynamische aanpak is daarbij behulpzaam.

Tussen de akkers door loopt de Bemmelse Zeeg. Helaas staat daar gedurende het grootste deel van het jaar geen water in. Volgens ecologen die dit jaar onze akkers bezochten zou water in het gebied de natuurwaarde fors kunnen verhogen. Hier ligt een wens voor de toekomst.

Wij zijn er heel erg blij mee dat het “inrichtingsplan de Woerdt” is vastgesteld. In dit onderdeel van Park Lingezegen liggen onze akkers. Het gebied waarop akkers ingericht mogen worden is vergroot, waardoor meer mogelijkheden voor variatie ontstaan. Ook zijn er kansen om het natuurbeheer van de akkers te gaan combineren met natuurbeheer in de Bemmelse Polder. Op langere termijn is onze doelstelling dat er een gebied ontstaat waarin duurzame vestiging mogelijk is van een aantal kwetsbare akkervogels en weidevogels. Daar is ongeveer 400 hectare voor nodig. Dat lijkt veel, maar als het hele gebied van de uiterwaarden en Park Lingezegen in samenhang wordt bekeken, zijn er naar onze overtuiging voldoende varianten te bedenken om dit waar te maken. Uiteraard kan dit alleen in nauwe samenwerking met een aantal gepassioneerde partijen.

3. De akkers

Dit jaar hebben we op alle akkers tarwe gezaaid, behalve op een van de akkers waar vorig jaar nog brassica werd geteeld. Op deze akker was de bodem als gevolg van de oogst in het natte najaar heel sterk verdicht. Om de bodemstructuur te verbeteren zaaiden we daar paardengras in, waarvoor immers een markt blijkt te bestaan. Hoogwaardig paardenhooi wordt tegenwoordig zelfs heel veel uit Oost-Europa aangevoerd en dat zou toch niet nodig moeten zijn.

We kozen voor een mengsel van polvormende grassen, waaraan we speciale kruiden toevoegden. Polvormende grassen zijn trage groeiers. De groei verliep extra traag als gevolg van het opnieuw zeer droge voorjaar. Het weer in 2011 was ongeveer een kopie van dat in 2010. Pas op 5 juni kwam er regen van enige betekenis.

Naast de granen op de “grote akkers”, die zijn afgezet als “in omschakeling naar biologisch” hebben we zes kleine akkertjes van 30 bij 10 meter aangelegd om ons eigen zaaigoed van oude graanrassen te telen. We zaaiden twee soorten emmer (wit en rood), Aalter troshaver en drie andere soorten. Deze laatste mislukten of hadden een te lage opbrengst.

Het zaaigoed leverden wij aan de Consequente Biobakker, die ons de eerste zaden gaf en met wie wij samenwerken om volgend jaar ons broodje Doornik te kunnen bakken.

De oogst was in tonnen minder dan vorig jaar, maar de kwaliteit van het graan was goed, beter dan op de zware klei.

Betoverend graan: witte emmer, rode emmer en Aalter troshaver.

Twintig vrienden hielpen bij de oogst. We hadden zes zichten verzameld, maar het hanteren daarvan was niet iedereen gegeven. Voor Wim Gerrits was het tegenovergestelde het geval. Als jongen hanteerde hij de zicht voor het laatst in 1957, maar het leek of dat gisteren was. De hoeveelheid zaad die we konden verzamelen is voldoende voor een aantal grote akkers in 2012. Na gedane arbeid sloten we af met een heerlijke biologische broodmaaltijd in het veld.

Na de oogst zaaiden we als groenbemester gele mosterd. Omdat er alsmaar geen winter kwam bleef deze tot over de jaarwisseling in bloei staan. De bijen en ook andere insecten, zoals zweefvliegen, hebben daarvan geprofiteerd. Een bijenliefhebber in onze directe omgeving bevestigde dat. Hij kon aan het gele stuifmeel zien dat zijn bijen intensief onze akkers bezochten.

In oktober besloten we nog snel Sint Jansrogge in te zaaien, een van de oudste roggerassen. Deze rogge kan wel twee meter hoog worden. Bij een lezing voor de Nederlandse Vereniging van Bijenhouders bleek dat het stro van de Sint Jansrogge heel geschikt is om bijenkorven van te vlechten. Er meldde zich meteen een aantal liefhebbers. Wintergraan levert een andere flora op dan zomergraan en is daarom een verrijking.

Het paardengras wilde in het voorjaar niet groeien, maar na de natte zomer ontwikkelde zich een geweldige bloemenpracht.

Weiland met paardengras en kruidenmengsel

Boven het weiland waren de buizerd en de torenvlak vaste gasten. Dat zegt iets over de aanwezigheid van andere beesten. Ook boven het weiland was in oktober de zang van een leeuwerik te horen. Nu nog de zomerzang.

Eén akker, de meest zanderige, hebben we voor de helft met een braakmengsel ingezaaid. Dat leverde een grote voorraad aan wintervoedsel op, maar veel vogels trok dit niet aan. Mogelijk is er elders genoeg voedsel vanwege de zeer zachte winter.

Oogst

4. Randen

Elk van onze akkers is omsloten door kruidenrijke randen met een breedte van 6 tot 12 meter. Voor de samenstelling van de kruidenmengsels baseerden wij ons in het begin op vakliteratuur en op gesprekken met ervaringsdeskundigen. Onze eerste inspiratiebron was “Van de stakkers van de akkers naar de helden van de velden” (Olivier Dochy e.a., 2006). Inmiddels hebben we heel wat kennis geconsumeerd. We leerden veel, maar nog lang niet voldoende. Vrijwel iedereen die we spraken relativeerde zijn kennis door te onderstrepen dat er nog heel veel te ontdekken valt en dat je vooral ook wijzer moet worden door eigen ervaring. Verderop leest u over onze eerste ervaringswijsheid.

In totaal beslaan de randen van de akkers drie hectare, dat is ongeveer 20 % van de totale oppervlakte van ons gebied. Daarnaast bestaat 1,5 hectare uit de Bemmelse Zeeg en een aantal kleinere watergangen. Bovendien hebben we een stuk akker van 0,7 hectare met een braakmengsel ingezaaid. Dit stuk had vanwege een te zanderige bodem te weinig opbrengst. Met dit alles komt de verhouding bouwland- “overig” uit op 65-35.

Voor de vogels, onze belangrijkste doelgroep, hebben de randen drie functies: voedselbron, nestgelegenheid en schuilgelegenheid. De vogels kunnen alleen overleven als in de winter voldoende voedsel aanwezig is. Voldoende betekent dan dat er reserve moet zijn tot aan het moment dat het voorjaar weer nieuw voedsel brengt. Dat is niet zo gemakkelijk te realiseren. De paradox is dat geschikte gebieden massa's vogels aantrekken.

Een aantal randen hebben we niet opnieuw ingezaaid en tevens niet gemaaid. Op de trioranden bloeiden de pastinaken overweldigend en lang (middelste foto). De bloemen van deze plant trekken veel insecten aan, wat belangrijk is voor de jonge vogels.

Opvallend was dat de bladrammenas, ook op plekken waar deze vorig jaar heel erg dik stond, vrijwel geheel afwezig was. En dan te bedenken dat er voor gewaarschuwd wordt dat deze plant

enorm kan gaan woekeren en dat je hem bijna niet weg krijgt. De verklaring is volgens ons simpel. Er kwamen door de redelijk strenge winter zeer veel vogels op bezoek. Deze aten de randen letterlijk

functionele diversiteit

helemaal kaal en wat er werd gemorst kwam ten goede aan de muizen. Onder de bladrammenas was het een en al muizengat.

Het succes met de bladrammenas leidde tot het idee in 2011 enkele randen helemaal met dit gewas in te zaaien. Dat heeft weinig opgeleverd. De rammenassen verloren het van de distels. Maaien van de distels begin juli leidde weliswaar alsnog tot veel bloeiende rammenassen, maar deze bloei kwam blijkbaar te laat. Het zaad werd niet rijp.

Vorig jaar meldden we dat de akkerdistels in sommige randen een probleem vormden. De keuze om de natuur zijn gang te laten gaan bleek een schot in de roos. Waar in 2010 de distels zeer dominant waren ten opzichte van een mengsel van bloemen was in 2011 precies het omgekeerde het geval. De distels bleven klein van stuk en stonden, nog amper zichtbaar, tussen de bloemen weg te kwijnen. Ze hebben geen zaad meer gezet. Van april tot begin juni waren de margrietten de bovenliggende partij (onderste foto, pagina 11). Hun rol werd daarna overgenomen door de wilde peen, ondersteund door weegbree en rode klavers. Van een plantenskundige hebben we begrepen dat deze laatste plant een stofje produceert waar distels niet goed tegen kunnen.

Kleine Vos

Een bloemenrand die we in 2009 inzaaiden was net als vorig jaar heel mooi. De variatie in soorten is echter wat afgenomen. Minder goed verliep het met onze vlindermengsels. We zaaiden diverse mengsels van nectar en waardplanten ten behoeve van drie categorieën vlinders. Elk mengsel bevatte tientallen soorten planten. Volgens de Vlinderstichting, die ons adviseerde, ideaal. Of het nu door de droogte kwam of iets anders, maar na het zaaien gebeurde er lange tijd schrikbarend weinig en toen er eenmaal iets begon te groeien werd al snel een klein aantal soorten dominant, zoals de gele ganzenbloem en enkele klavers. Verder groeide hier en daar wat korenbloem,

ridderspoor, kamille, biggenkruid en morgenster. Maar in het najaar was er een lichtpuntje. Er kwam van alles boven de grond uit, waaronder heel veel kaardenbollen. Ook voor de vogels een geweldige plant, met name de putters zijn er gek op. Wij zijn benieuwd wat er in 2012 in deze randen gebeurt.

Tot slot nog een paar woorden over onze keverbanken en ons FAB (functionele agrobiodiversiteit) mengsel. De keverbank legden we aan in 2010. Deze zijn ingezaaid met polvormende grassen, die traag groeien. Het gras heeft het goed gedaan. Er trad geen ongewenste veronkruiding op. De kevers bestrijden de schadelijke insecten in de eerste lentemaanden. Daarna moeten de sluitwespen en andere insecten het stokje overnemen. Ze worden door middel van de FAB randen aangelokt. Hoe dat precies heeft gewerkt weten we niet. We weten wel dat het FAB mengsel mooi en langdurig in bloei heeft gestaan (bovenste foto pagina 11). De bloemen waren er tot in november. Medio november werd het in een keer snel minder.

5. Heggen

Heggen waren tot diep in de 19e eeuw de gebruikelijke perceelsafscheidings. Na de uitvinding in Amerika van het prikkeldraad (1873) kwam daar verandering in, eerst geleidelijk en vanaf 1950 heel erg snel. In korte tijd werd destijds in ons land 250.000 kilometer heg gerooid.

De combinatie akker, rand en heg vormt in onze ogen het ideale patroon voor een natuurlijk akkergebied. Alle prikkeldraad gaat er bij ons dus uit en overal komen heggen. Dit zal over een aantal jaren verspreid worden uitgevoerd. Op dit moment staat er al 2,5 kilometer langs onze percelen. De komende twee jaar beogen wij deze lengte te verdubbelen.

Voor de geelgorzen laten we de heggen uitgroeien tot struwelen. Struwelen leveren bovendien wintervoedsel op in de vorm van bessen. Voor de leeuweriken houden we de heggen op 1,50 meter. Dat worden knip- en scheerheggen.

In maart 2011 hebben wij langs een van de akkers een heg gevlochten. Het vlechten is een vorm van onderhoud die niet alleen een ondoordringbare heg oplevert, maar ook een natuurlijk verjongingsproces bevordert. Engels onderzoek heeft uitgewezen dat gevlochten heggen een hogere biodiversiteit opleveren dan elke andere vorm van onderhoud. Daarom spant de Stichting Heg en Landschap zich in om het ambacht van heggenvlechten in Nederland weer op de kaart te zetten. Met het zelfde doel hebben enkele ambitieuze vlechters, waaronder Louis Dolmans (voorzitter en mede oprichter van Heg en Landschap) in 2011 het Nederlands Gilde van Heggenvlechters opgericht.

Op de bovenste foto ziet u de heg waarop de negen toen nog aspirant gildeleden hun vakmanschap tot uitdrukking probeerden te brengen. Een internationale jury onder voorzitterschap van Peter Tunks, meervoudig Engels kampioen Hedgelaying, kwam tot de conclusie dat alle kandidaten over voldoende basisvaardigheden beschikten voor een “competent status”. Daarmee was het gilde een feit. Om de herinnering hieraan levend te houden is een bordje geplaatst, dat op 29 mei

Hier ontstond een gilde

de Dag van het Park, feestelijk werd onthuld door wethouder Bart van Eeten.

Het gilde heeft na zijn oprichting de randvoorwaarden geformuleerd voor een eco-vlechtstijl en staat daarnaast voor cultuurhistorisch verantwoord maatwerk en voortdurende kwaliteitsverbetering.

Het hout dat na het vlechten overblijft zetten wij op stapels in de akkerranden. Dat hoort bij cradle to cradle. De stapels bieden bovendien onderdak aan vogels, zoogdieren en insecten.

Behalve mooie heggen staan er ook wilgen langs onze akkers. Het zijn zeer fraaie exemplaren, die al vele jaren door vrijwilligers worden onderhouden. Om de twee tot drie jaar krijgen ze een grondige knotbeurt, die noodzakelijk is voor hun voortbestaan.

In een van deze bomen brengt jaarlijks een steenuil zijn jongen groot. Met succes hebben wij ons ervoor ingezet dat de wilgen bij de toekomstige aanleg van aangrenzend bos in ere worden gehouden. Ze zullen voldoende licht en ruimte zullen behouden.

Knotbomen langs ommetje

De heggen hebben inmiddels een prominente plaats gekregen in het Plan de Woerd van Park Lingezen. Langs de boogde wandelpaden zullen dubbele heggen worden aangelegd, zoals vroeger langs kerkenpaden. De natuur ervaart daardoor zoveel mogelijk rust. Tegelijkertijd gaan we de heggen kort houden, zodat dat de wandelaar voldoende zicht heeft op de omgeving.

6. Vogels

Vlak voor de jaarwisseling 2010-2011 foerageerden rond de duizend wintergasten op onze akkers. Kort daarna was alle voer op en werd het leeg. Grote vraag: hoeveel voer heb je nodig om de vogels door een min of meer strenge winter heen te helpen? De eerstvolgende waarneming van een wat grotere groep vogels betrof 40 kneutjes, begin mei. Ze waren er maar even.

Evenals vorig jaar maakten we van begin april tot eind oktober vrijwel dagelijks een rondje langs onze akkers. Dat leidde tot een aantal losse waarnemingen. Ook waren we getuige van enkele pakkende schouwtonelen.

Om de ontwikkelingen van de vogelstand systematisch te kunnen volgen voerden wij vijf broedvogeltellingen uit volgens de Sovon methodiek.

De meest talrijke broedvogels op en direct nabij de akkers waren de grasmus (15 paren) en de bosrietzanger (6 paren). Van de kievit noteerden we twee broedgevallen. Van de volgende vogels stelden wij één broedgeval vast: gele kwikstaart, groene specht, grote lijster, kwartel, patrijs, putter, rietgors, steenuil, torenvalk, zwarte roodstaart. Een matkop hoorden we vlak na de datumgrens (8 juli).

De herhaalde roep van de kwartel eind juni-begin juli betekende een waar geluksmoment. Enerverend was het te zien hoe een groep boerenzwaluwen een torenvalk van de akkers dreef. Ze bleven maar met een groep van ongeveer 30 om hem heen cirkelen en duikelen, totdat hij er genoeg van had.

De patrijs zagen we herhaaldelijk met 10 jongen, die allemaal de winter in zijn gegaan. Heel boeiend was ook een groep van zo'n 30 staartmezen die als eenheid alarmeerde voor een naderende buizerd.

En dan die vrolijke huismussen: begin augustus deden ze zich met een groep van ongeveer 300 tegoed aan enkele stukjes graan die we hadden laten staan. In golven doken ze op de rijpe zaden om na enkele seconden weer de veiligheid van de direct nabije meidoornheg op te zoeken. En dat ging maar door. Na een kleine twee weken was de laatste korrel op.

Drie karakteristieke akkervogels

Van boven naar beneden: kwartel, torenvalk en huismussen. Foto torenvalk: Wim Wilmers

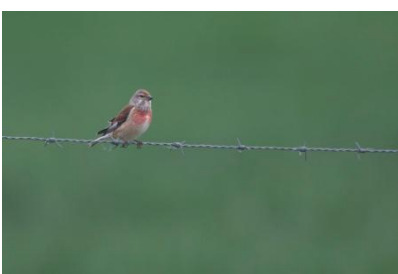
De zingende veldleeuwerik op 26 september versterkte de hoop op een aankomend broedgeval. In 2012 al ?

In de randen was in de laatste maanden van het jaar genoeg voer aanwezig, maar de aantallen vogels waren veel geringer dan vorige. In oktober was er een groep van ongeveer 250 graspiepers. Ze bleven een week of twee en waren vooral tussen het mosterdzaad te vinden. Verder groepen groenlingen, vinken en huismussen.

Tot slot nog even terug naar medio maart. Terwijl we in onze heggen aan het werk waren, konden we de hele dag genieten van twee bruine kiekendieven die geweldig mooie vluchten over een van de akkers maakten. Kort daarop, bij het uitrijden van mest, keken we vanaf onze machine letterlijk diep in de ogen van een torenvalk, die slechts een paar meter van ons vandaan op een paaltje zat.

V.l.n.r.: Grasmus, kneu, putter

foto's v.l.n.r.: Harvy van Diek (2X), Wim Wilmers

7. Beleving

Door middel van een wandelpad, het Ommetje DoornikdePas, is ons akkerland voor publiek toegankelijk. Wel gelden er natuurlijk regels, zoals “honden aan de lijn”. Wij zich daar niet aan houdt wordt vriendelijk doch indringend daarop aangesproken.

De vlechthekken blijken mensen te boeien. Ze hebben een verhaal. Het zelfde geldt voor de oude graanrassen. Voor wie er oog voor heeft is het oude graan bovendien schitterend mooi, veel mooier dan die saaie moderne rassen. De emmer is gracieus, varieert in lengte en krijgt vooral bij zonsondergang een bijzondere glans. De Aalter troshaver is betoverend vanwege een niet te evenaren zilvertint.

Rietje van Dalen toont de bosmuis

In 2011 hebben we onze eerste natuurles gegeven aan een groep 8 van de Maria school uit Bommel. Natuureducatie heeft als doel kinderen iets te leren over de natuur. Wij leggen daarbij het accent op beleving. Kinderen gaan iets doen, iets zoeken, een puzzeltochtje maken etc. Spelenderwijs voelen, horen, zien of ruiken ze dan “de natuur”. Ze leren beter te luisteren en te kijken.

Hoe dieper de kinderen worden geraakt, hoe groter de kans dat ze nieuwsgierig worden, kennis gaan verzamelen en zelf op pad gaan. Zo nu en dan zie je er jongetjes of meisjes tussenlopen waarvan je het bijna zeker weet: dit zijn natuurbeschermers in de dop.

Een bijzondere leerervaring tijdens de eerste graanles was de vangst van een bosmuis in een “life-trap”, die in de nacht ervoor was uitgezet.

Het werk op de akkertjes met de oude graanrassen trok veel bekijks. Een passerende man op leeftijd, die als kind op de boerderij opgroeide, vond het heerlijk om zijn verhaal te vertellen over hoe het vroeger bij hem ging met het zichten en schoven maken. Toen wij aangaven de oude granen traditioneel te willen gaan oogsten hadden we er weer een enthousiaste vrijwilliger bij. Zo eenvoudig is dat.

Naast lezingen waarin kennis uitdragen centraal stond hebben we ook lezingen gegeven waarin het vooral ging over beleving. Dat deden we voor een ouderenvereniging, een wijkplatform, een familiereunie en de Stichting Lingewaard Natuurlijk.

Desgevraagd geven wij ook excursies. Het is de combinatie van interessante details en boeiende verhalen die het dan doet. Mensen staan verbaasd van de historie die aan het gebied verbonden is. Wij hebben verhalen over het middeleeuwse Huis Doornik, het Hemeltje, waar tot 1591 recht werd gesproken, een middeleeuws dijkje dat als verbindingsweg naar Bemmelen diende, de dijkdoorbraken en de geschiedenis van de landbouw. Over talrijke planten en vogels zijn interessante details te vertellen, die mensen boeien. De vogels hebben voor ons iets extra's, omdat ze onze passie zijn. Wij merken dat ons publiek dat voelt.

Excursies gaven wij voor de Rotary Huissen, een groep mantelzorgers, een familie uit de buurt en een groep jonge huisartsen. Diverse groepen leidden wij rond tijdens de Dag van het Park Lingezen en tijdens de Open Dag van Biologica. Verder waren wij aanwezig op de lente -manifestatie van de Historische Tuin te Lent en op het Zomerfestival van de Stichting Welzijn Lingewaard.

Dijkdoorbraak bij Doornik, 1799

Begin oktober namen wij deel aan het Smaakfestival in Arnhem, samen met Biobakker Edgar Grunder. Het doet je goed te zien hoeveel mensen zich inzetten voor gezond en verantwoord voedsel. In 2012 sluiten wij aan met onze gecertificeerde biologische granen.

8. Kennis

Wij wisselden ervaringen uit over akkerranden met onder meer Bauke Koole van de werkgroep Grauwe kiekendief. Over oude graanrassen hebben wij contact gezocht met Theo Bastiaens, die workshops verzorgt over historisch landbouw en bezig is oude rassen te verzamelen en te verspreiden. Onze samenwerking met André Jurrius van Ekoboerderij de Linge Hof in Hemmen hebben wij geïnventariseerd.

Gaandeweg hebben wij ons verdiept in de biologische landbouw. Daarenboven maakten wij kennis met Demeter, dat staat voor biologisch-dynamisch. Demeter vraagt een andere manier van kijken en denken. Via een lidmaatschap van de Vereniging voor biologisch- dynamische landbouw en voeding proberen wij in deze wereld thuis te raken. Dat is niet gemakkelijk, maar wel inspirerend en uitdagend. Een cursus “omschakeling Demeter” zal ons in 2012 verder bij de hand nemen. Ons gevoel zegt ons dat wij in de goede richting zitten.

In juni 2011 namen wij deel aan een workshop akkerreservaatbeheer. Behalve over de inhoudelijke kant van dat beheer kwam in deze bijeenkomst de samenwerking aan de orde tussen natuurbeschermers en boeren.

Diverse deskundigen bezochten onze akkers. Met medewerkers van Sovon wisselden wij ervaringen uit over vogels. Medewerkers van de Vlinderstichting leerden ons vlinders te inventariseren, voor ons nieuw, en Marcel Bolten, groot kenner van akkerflora, gaf ons nuttige tips over het beheer van de randen.

Medewerkers van het Louis Bolk instituut zetten ons aan het denken over het aanleggen van kleinere akkertjes, omdat deze meer biodiversiteit opleveren. Maar André Jurrius plaatste ons in reactie daarop weer met beide benen op de grond door erop te wijzen dat de akkers wel betaalbaar moeten blijven. Wij zijn hier nog niet uit. Duurzaam beheer moet inderdaad ook economisch duurzaam zijn, maar we hebben wel de neiging daar het woordje “helaas” aan toe te voegen. Hier ligt wat ons betreft een terrein voor kennisontwikkeling, want wij willen die kleinere akkertjes op den duur natuurlijk wel.

Wij kregen ook uitnodigingen om onze kennis uit te dragen. Wij gingen daar graag op in, ook al zijn we voor ons gevoel nog maar net begonnen. In Hemmen hebben we een presentatie gegeven over wat wij onder natuurlijke graanteelt verstaan en wat ons daarbij beweegt. Het zelfde deden we voor de Nederlandse Vereniging van Bijenhouders in Wageningen. Daar gingen we nog beter begrijpen welke ernstige gevolgen de moderne landbouw voor de bijenstand kan hebben.

In Lingewaard zijn we via diverse ingangen betrokken bij presentaties en debatten over duurzaamheid. Het gaat dan over duurzaam leven, duurzame organisaties, mobiliteit en bouwen. Wij missen in deze reeks duurzame landbouw, duurzaam landschap. Daar vragen wij we dus aandacht voor. Het valt ons op dat er ondanks alle publiciteit nog maar relatief weinig mensen zijn die echt snappen hoe natuur en landschap in Nederland er voor staan. Hier is dus nog veel werk aan de winkel.

Dankzij Park Lingezegen begint onze droom van een natuurlijk akkergebied werkelijkheid te worden. De samenwerking met vertegenwoordigers van deze organisatie ervaren wij als uitstekend. Wij krijgen er steeds weer positieve energie van, ook als het voortgangsproces wat minder snel gaat.

Via deelname aan werkgroepen en aan een Klankbordgroep probeerden wij ons steentje aan de ontwikkeling van het Park bij te dragen. Wij waren intensief betrokken bij de ontwikkeling van een Openlucht Klaslokaal, dat tegen onze akkers aan komt te liggen. In het voorjaar 2012 zal dit leslokaal gerealiseerd worden.

Situering openluchtleslokaal nabij Waaldijk

In 2012 zal ons gebied worden uitgebreid met akkerland, maar er komt ook weiland bij. Dat weiland grenst aan het Openlucht Leslokaal. De biologisch-dynamische landbouw vraagt om akkerbouw en veeteelt binnen één bedrijf. Ook dit zullen we nu waar kunnen gaan maken. Hier ligt een volgende uitdaging.

9. Financiën

Het gebruik van onze akkers begon in 2010 met een beheerscontract voor twee jaar, met het vooruitzicht van erfpacht voor de periode daarna. Over de erfpacht is eind 2011 overleg gestart. Het zal begin 2012 worden afgerond. Over elke van de eerste twee jaren ontvingen wij een bijdrage van € 12.500.

Ons financieel beleid is heel eenvoudig. Wij stoppen in onze stichting heel veel uren, die wij beschouwen als gratis groene dienstverlening. Onze reis- en verblijfkosten evenals onze telefoonkosten brengen wij niet aan de stichting in rekening.

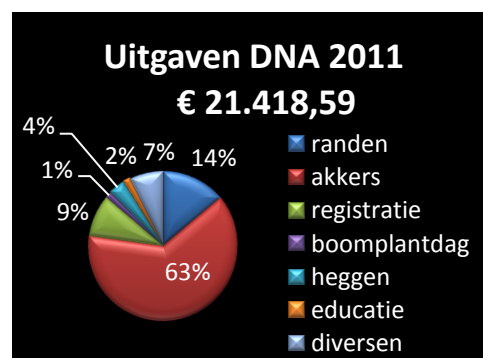
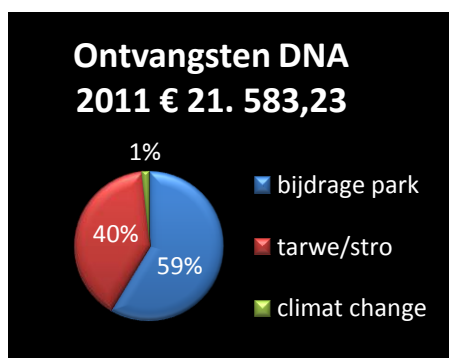
In ruil voor onze bijdrage leveren wij afrekenbare groene diensten in de vorm van productie zonder kunstmest en chemicaliën, akkerranden en heggen. Als wij door onze manier van werken geld verdienen, willen wij dat consequent inzetten voor natuurdoelen.

In ruil voor groene diensten

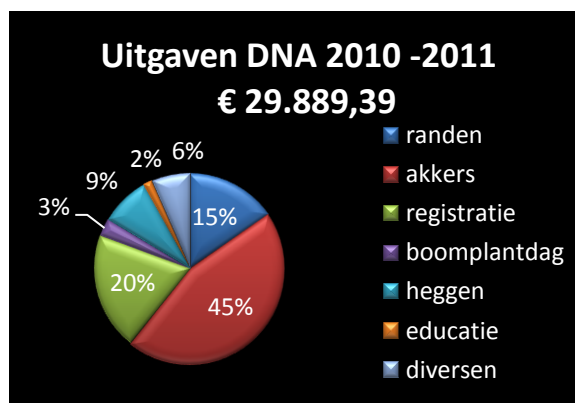
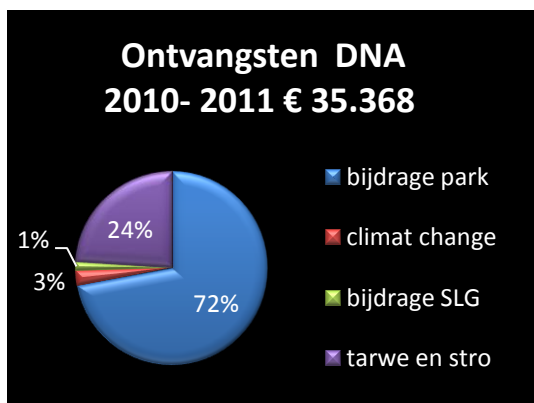
Tot onze groene diensten behoren ook het onderhoud van een wandelpad door ons gebied, het geven van excursies en het uitdragen van kennis en ervaring via www.doorniknatuurakkers.nl

Hieronder brengen wij kort onze uitgaven en ontvangsten over 2011 in beeld.

De uitgaven en ontvangsten waren in evenwicht. Omdat de uitgaven voor de akkers over meer jaren zijn verspreid (in het najaar wordt geploegd enz. voor een volgend jaar) zijn de jaarlijkse kosten en opbrengsten niet goed vergelijkbaar. Als de uitgaven en ontvangsten worden toegerekend aan de jaren waarop ze betrekking hebben blijkt dat we in elk van de jaren een klein bedragje aan onze graanteelt overhielden.

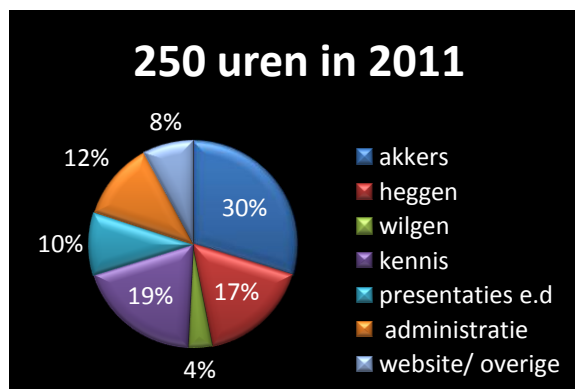
De volgende grafieken geven een beeld van de ontvangsten en uitgaven over de jaren 2010 en 2011 tezamen.

Het bedrag van ruim € 5000,00 hebben wij overgehouden door zelfwerkzaamheid op de akkers en doordat het heggenonderhoud in 2011 voor een belangrijk deel kosteloos door aspirant-leden van het Nederlands Gilde van Heggenvelechters is verricht.

In onderstaand diagram zijn onze eigen werkzaamheden samengevat. Niet meegerekend zijn onze dagelijkse inspectierondjes, het vergaren van algemene kennis en het afwikkelen van mails en telefoontjes .

Voor de hiervoor beschreven werkwijze hebben wij bewust gekozen om te kunnen sparen voor de aanschaf van machines die wij komende jaren nodig zullen hebben. Over de jaren 2010 en 2011 hebben wij, uitgaande van het nevenstaande overzicht, in totaal 570 uren aan onze akkers besteed. Dat is dus exclusief de vrijwilligers uren van derden. Als wij rekenen met een tarief van € 30 per uur is hiermee een waarde gemoeid van ruim € 17.000.

Als de “onzichtbare” kosten worden ingecalculeerd leveren de akkers een groot verlies op. Wij vermelden dat om onze stelling te onderbouwen waarmee wij enkele jaren ons verzoek om particulier natuurbeheer kracht hebben bijgezet. Deze stelling houdt in dat beheer door gepassioneerde particulieren altijd meer oplevert voor minder kosten dan welke andere vorm van beheer dan ook. Afsluitend willen wij onderstrepen dat twee jaar Doornik Natuurakkers onszelf een onmetelijk hoog mentaal inkomen heeft opgeleverd.

10. Samenwerking

Samenwerking is de sleutel tot succes. Al onze partners willen wij van harte bedanken voor hun bijdrage aan het succes van onze natuurlijke akkers. Wij zullen ons de komende jaren met dezelfde energie blijven inzetten als in de afgelopen twee jaren. Uiteraard blijven wij hierover rapporteren.

Louis en Corrie Dolmans

14 januari 2012

**Ekoboerderij de Lingehof
Hemmen**

heg & landschap